

"ליל שימורים" - הלילה הזה יש בו כח לתת שמירה על כל לילות השנה

פסח במילואה, פ"ה, סמ"ך, ח"ת, בגימטריה תרי"ג, שהנזרה בה ניצול כל השנה מכל חטא וכהבטחת הזוהר הקדוש (רעיא מהימנא פרשת בא דף מא ע"א).

ואמר הרה"ק בעל ה"תפארת שלמה" זי"ע "ליל שימורים" (שמות יב, מב) - הלילה הזה יש בו כח לתת שמירה על כל לילות השנה, הרי קראו הפסוק ליל 'שימורים' לשון רבים, כיון שזה קאי על כל הלילות. וכך היא ההבטחה לעולם, שבכל ליל פסח, בבואם לאכול את המצה והמרור, וכל הסדר, יזכו לעורר כן למעלה, להמשיך עליהם בחינת גילוי שכונה וקדושה של מעלה!... (תפארת שלמה שבת הגדול קיג ע"ב).

סיפור יציאת מצרים

דרוש במעלת סיפור יציאת מצרים

ידועים דברי הזוהר הקדוש (רעיא מהימנא פרשת בא דף מ ע"ב) שנוהגים לאמרו קודם ההגדה, שמספר איך שהקב"ה וכל פמליא דלעילה יורדים לשמוע את השבח שעם ישראל משבח לקב"ה בליל הסדר, ואחר כך המלאכים עולים ומשבחים את הקב"ה איזה בנים חשובים יש לך, איך הם יודעים לספר ולשבח ולהודות על החסד הגדול שעשית איתם וכו'.

ולכאורה הרי דבר פשוט הוא שאדם צריך לשבח למי שעשה לו חסד וטובה, ובפרט להודות לקב"ה על שהציל את גופינו ואת נשמתינו, וממה מתפלאים המלאכים כל כך.

אלא הדבר יבואר על פי משל לאיזה בחור שהתחתן בגיל עשרים ופתח עסק והצלחה מאד ונעשה עשיר גדול, לאחר כמה שנים הפסיד את כל כספו ונעשה עני, והיה עובד פועל אצל איזה בעל בית, ובקושי רב היה מתפרנס, וכך היה עד שהגיע לגיל שבעים ומעלה ושכח את כל השבע שהיה לו בצעירותו, האם יעלה על הדעת שישבח לקב"ה על מה שהיה עימו כשהיה צעיר כי כבר למעלה מחמישים שנה הוא בעוני גדול וכו' ושכח כבר את כל הטוב שהיה לו בהיות בגיל עשרים.

כן הדבר עם ישראל אפילו אחר אלף שנה, אלפים שנה, שלשת אלפים שנה, משבחים ומהללים את הקב"ה על יציאת מצרים, ואף כעת שאנחנו שוב בגלות זה כאלפיים שנה עדיין אנחנו ממשיכים להלל, וזה הפלא הגדול, ולכן המלאכים עולים לפני הקב"ה ומשבחים אותו על בניו הנפלאים.

ועתה נשאלת השאלה ההפוכה אם כן מדוע עם ישראל כמאת משבח לקב"ה, הרי חזרנו לגלות ועד היום אנחנו בגלות סובלים, ומעונים, וכל מיני צרות רבות ומשונות עוברות עלינו?

וראיתי בספרו של ידידי הגדה של פסח קול דודי (בקונטרס כל המרבה לספר שבסוף הספר עמ' 10) שהביא משל לאדם שהיה בור ועם הארץ, עני ואביון, ומחמת העוני שהיה בביתם לא למד, יום אחד התמזל מזלו והרויח במפעל הפיס סכום גדול מאד, וקנה לו בית גדול, וגם שכר מלמדים שילמדו אותו דברי חכמה מכל התחומים, לאחר מכן פתח מפעל גדול והיה מרויח טוב, והיה דרכו לעשות מסיבה גדולה באותו היום שנעשה עשיר בכל שנה ושנה, לימים הפסיד את המפעל ואת כל כספו, ובני משפחתו ראו שגם לאחר שהפסיד את ממונו עדיין הוא עושה שמחה ומסיבה, אמרו לו: מה קרא לך הרי עתה אתה כבר עני מרוד, ואין לך מה לאכול ולשמחה מה זאת עושה?

ענה להם נכון שהפסדת את כספי אבל ב"ה בימי עושרי השכרתי חכמים שילמדו אותי ונעשיתי חכם גדול, ויש לי ידיעות בהרבה תחומים וכו' ועל זה אני עושה את השמחה כל שנה ושנה, וכן הדבר כאן אנחנו משבחים את הקב"ה על הצלת הנפש, והנשמה, לא על הגופות, אלא העיקר הוא הנשמות, והנשמות שלנו הם בני חורין אם אנחנו רוצים להתקדש אפשר לנו אשרינו.

ולמעשה הרב הקדוש בעל בני יששכר (מאמרי חודש ניסן מאמר ד דרוש א על דרך הדרוש) אף הוא מתרץ את התירוץ הזה הנפלא, ומביא את דברי הזוהר הקדוש (רעיא מהימנא שם) ומדייק בלשונו שכתב שבני שמחים 'בפורקנא דמאריהון' כלומר בגאולה של קודשא בריך הוא, ולא נאמר בפרקנא דילהון, דהיינו בגאולה שלהם, של בני ישראל אל כתוב בגאולת הקב"ה.

זפירוש הדברים שעם ישראל כשהיו במצרים היו בבחינת עירום ועריה (יחזקאל טו, ז) בלי תורה ומצות ונשתקעו במ"ט שערי טומאה כמבואר בזוהר הקדוש (זוהר חדש יתרו דף לט ע"א), ומאז שיצאו ממצרים זכו גם לגאולת גופם, אבל בעיקר לגאולת נפשם ונשמתם, כי נבחרו לעם סגולה, וניתנו להם התורה והמצוות, והם מאמינים בה' יתברך שמו, וקשורים אליו, ואפילו שחזרנו לגלות כל זה מבחינת הגוף, אבל הנשמה שהיא חלק אלוה ממעל, שכתוב ויפח באפיו

נשמת חיים (בראשית ב, ז) וידועים דברי הרמב"ן (שם) מאן דנפח מדיליה נפח, ולכן כאשר גאל אותנו ה' יתברך, נחשב הדבר כביכול שגאל את עצמו, ואנו שמחים בגאולת אדונינו, כי לולי גאולת מצרים היינו נכנסים לשער החמישים של הטומאה, ולא היתה שום גאולה לנפש ולנשמה שהיא חלק אלוה, אלא אולי היתה גאולה לגופות, ולכן זה השבח הגדול שזכינו להיגאל ברוחניות בנשמות והנשמות הם חלק אלוה ממעל.

וזה הטעם שביום הראשון של פסח אומרים הלל גמור ואילו בשאר ימי הפסח אומרים הלל בדילוג.

וכן זה הטעם גם כן למה שכתוב בפרשת יתרו "ואשא אתכם על כנפש נשרים ואביא אתכם אלי" (שמות יט, ד) ובתרגום יונתן בן עוזיאל כתב שהקב"ה לקח אותם בליל יציאת מצרים לאכול ולזבוח את קרבן הפסח במקום המקדש לפי שעה והחזיר אותם, ולכאורה צריך להבין מדוע לקחת את עם ישראל לפי שעה למקדש ולהחזירם.

ועל פי מה שביארנו עד עתה יובן הדברים כי האור הגדול הזה שקיבלנו היה לפי שעה, ולכן אומרים הלל רק ביום הראשון, כי אחר כך האור מסתלק ועולה ומתחילים להביא האור דרך המדרגות הרגילות.

ונסביר על פי משל שראיתי בספר קול דודי על הגדה של פסח (קונטרס כל המרבה לספר דרוש ו' עמ' עז) משל לאדם שהיה מהלך בחושך, ולא ידע לאיזה כיוון ללכת, מה עשה חברו הדליק אש במקום גבוה, כדי שמרחוק יראה את האש וידע לאיזה כיוון ילך.

כן גם עם ישראל הגיעו למ"ט שערי טומאה, ועתה מבקש ה' יתברך להוציאם ממ"ט שערי טומאה, ולהכניסם למ"ט שערי קדושה, אבל הם אינם יודעים קדושה מה היא, ועד היכן מסוגלים הם להגיע, מה עשה הקב"ה נתן לכל אחד את המתנה הגבוהה ביותר שהוא יכול להשיג, ואמר לו כך אתה צריך להיות, ומכיון שזה רק מתנה, וזה לפי שעה כדי להציל אותם, לכן זה מסתלק מיד, ובא האור האמיתי לאט לאט על פי הסדר, וזה נעשה בימי ספירת העומר, ומכיון שכבר השיג את המדרגות הגבוהות ידע עתה להיכן להגיע.

וכן הוא הטעם שאין אומרים הלל גמור בחוה"מ, אלא רק ביום הראשון, כי רק ביום הזה קיבלנו את האורות הגדולים ואת המתנה הגדולה, ולכן אנחנו מודים לו שהוא מראה לנו הדרך האמיתי.

וגם מובן מדוע לקח אותנו לפי שעה למקום המקדש, והוא כדי שנטעם מהקדושה הגדולה אותה אנחנו עתידים לקבל ולזכות בה, כי כל דבר שבקדושה משאיר רושם, ואותו רושם מלמד לנו את הדרך שאנחנו צריכים לילך ולהתקדם ולהשיג.

והנה נודע כי פסח הוא 'ימי עיבור' וימי העומר הם 'ימי יניקה' ושבועות הוא בבחינת 'גדלות'. והנה בימי העיבור התינוק במעי אמו מקבל את האוכל במתנה, ועוד בלי שיבכה, ובלי שייבקש, אמנם משנולד מגיעים ימי היניקה, והתינוק צריך לבכות, ועל ידי זה יודעים שהוא רעב ומאכילים אותו.

ועתה לאחר שיצאנו ממצרים נכנסים למ"ט שערי קדושה, אבל צריך לידע כי יש שני פתחים באדם, כאשר יוצאים שער אחד מהטומאה, נכנס שער של הקדושה וכו'.

לשמוח ביציאת מצרים

המתבונן יראה כי עשרת הדיברות מתחילות ב"אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" (שמות כ, ב), לא נאמר אנכי ה' אלהיך אשר 'בראתי העולם', או אשר 'בראתי את האדם וכל צאצאיו', אלא אשר הוצאתיך מארץ מצרים.

והטעם לזה הוא, כי הקב"ה מחשיב את יציאת מצרים יותר מכל הדברים שעשה בעולם, אפילו יותר מבריאת העולם, מפני שרק ביציאת מצרים היינו ראויים להיקרא עם סגולה, כי עברנו את כור הברזל והשעבוד הקשה במצרים, ונודככה נשמתינו, והתנקינו ויצאנו ממ"ט שערי טומאה, כי היינו עמוק עמוק בטומאה גדולה שאין כמוה, שהרי היינו תחת יד פרעה שהוא התנין הגדול, והנחש הגדול שנס משה מפניו, ועוד שהיינו במצרים שהוא הכי טמא שיש בעולם, ומצרים יושבת גם בעולמות העליונים כנגד טומאה הכי נוראה, ועשה עמנו ה' יתברך חסד שאין כמותו שהוציאנו ממצרים, כמו שמובא בזהר הקדוש ובכתב האר"י ז"ל, כי במצרים היתה כל כך התגברות הטומאה עד שאפילו מלאך שליח ה' אם היה יורד למצרים היה נטמא טומאה גדולה ולא יכול לעמוד בזה, ומצרים היתה גם סגורה ומסוגרת בטומאות וכשפים הגדולים ביותר שיש בעולם, שמי שנכנס לשם בשום אופן לא יכול לצאת לעולם.

עד שהשכינה בכבודה ובעצמה ירדה למצרים והוציאה את נשמתינו מהקליפה הנוראה והכשפים הגדולים.

וכמו שפירש היערות דבש (ח"א דרוש י עמ שו) על הפסוק "ועלו מושיעים לשפוט את הר עשו" (עובדיה א, כא) ובתרגום פירש שיבואו בני רומי לציון וירושלים, ושם יבואו מושיעים

ויהרגו, ויכלו כל הרשעים, וצריך להבין מדוע צריך להביאם לירושלים ולציון, שיהרגו אותם במקומם, אלא שהטומאה ברומי כל כך גדולה עד כי שקשה אפילו לשכינה הקדושה לילך שם, ולכן יתן הקב"ה בליבם לעלות לירושלים, ושם "ויצא ה' ונלחם בגויים" (זכריה יד, ג) כי בירושלים יש קדושה עליונה, והשראת השכינה, ועל ידי כן יוכלו לנצחם ולכלותם.

ולכן, חובה עלינו לשמוח שמחה גדולה, ולספר בניסי האל שהוציאנו ממצרים, ועשה עמנו ניסים ונפלאות שאין כמותם.

ונתן לנו תורתו תורת אמת

כל שנה ושנה אור גדול שאין לו סוף וזהו שאמר הכתוב (שמות יב, מב) "ליל שמורים לכל בני ישראל 'לדורותם'", והנה הבן התם שואל מה "זאת", ובא לרמז מה הארה הגדולה ה'זאת' של השכינה הנקראת 'זאת' (זוה"ק ח"ג דף רפו ע"ב), ואמרת אליו "בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים" (יג, יד), הקב"ה הוציא אותנו ממ"ט שערי טומאה למ"ט שערי קדושה, ואותה הארה מתגלית עתה בנשמותינו בכל שנה ושנה ביתר שאת, אשרינו.

וידוע שכל תכלית יציאת מצרים היא "קבלת התורה", ולפני קבלת התורה צריך הכנה, וליטוש של הנשמה הקדושה, ועתה בשעבוד מצרים זכינו ללטש הנשמה, אבל עדיין היינו שקועים במ"ט שערי טומאה, וה' יתברך עשה עמנו חסד גדול שאין כמותו, שהרים אותנו בליל פסח עד רום המעלות הגדולות, וקיבלנו מוחין גדולים, וכל זה כדי להטעימנו טעם הנפלא של שערי הקדושה שנגיע לשיא הפיסגה מ"ט שערי קדושה.

ואחר כך בחר שאנחנו בעצמו נתייגע, ונשתדל בכל כוחנו לאחר יום טוב ראשון של פסח עד חג מתן תורה.

והוא כמשל התינוק במעי אמו שנר דלוק על ראשו ולומד כל התורה כולה על ידי מלאך, וכל זה כדי להטעים לנו טעם התורה הקדושה ולעשות רושם בנשמותינו, ולהכין אותנו שנוכח ללמוד התורה הקדושה, ובסיום סוטר לו המלאך על פיו ומשכחו את כל מה שלמד, ואומר לו לך תלמד, ותשתדל בעצמך, לדעת את כל התורה כולה, ולקיימה. והארה הגדולה הזאת של ליל הסדר שהאירו גדלות המוחין דכל בחינותיהם בפעם אחת, מתעוררת בכל שנה ושנה בלילה הזאת ומרגיש כל אדם התעוררות בליל פסח וביום הראשון של פסח, ואחר כך יבא לאט לאט במשך מ"ט ימי העומר, עד יום מתן תורה.

ואומר בספר בני יששכר (מאמרי ניסן מאמר ד דוש ג על דרך הסוד) שזה הפירוש "כי ישאלך בנך 'מחר' לאמר מה זאת" 'מחר' דייקא, כי כל בן חכם מתפעל לשאול ביום ה'מחר' מה

זאת, הרי אתמול היה לנו גדלות המוחין, וכיום חזרנו לקטנות, ועוד איך יצויר גדלות קודם קטנות - והתירוץ ואמרת אליו "בחזוק יד הוציאנו ה' ממצרים" שזה היה בדרך נס, לא על ידי מעשינו, אלא שהיה ברצונו יתברך לעשות זה ברגע, כי לא יכלו להתמהמה, ומכיון שנעשה זה דרך נס לא על ידי מעשינו, לכן לא נתקיים הדבר עד אחרי ימי הספירה.

עשרת המכות הנסים והנפלאות

דרוש חוצב להבות בענין ' המכות והניסים והנפלאות שנעשו ביום בו יצאו בני ישראל ביד רמה ממצרים

תאור ארץ מצרים לפני המכות

"כגן ה' כארץ מצרים" (בראשית יג, י) - אין לך מעולה בארצות יותר מארץ מצרים, ונמשלה לגן ה' (כתובות קיב). היאור עולה ומשקה אותה ואינה זקוקה למי גשמים, ארץ נאה המלאה אילנות וצמחיה ירוקה. מדינה עשירה - כל הכסף שבעולם הגיע למצרים בשנות הרעב על ידי יוסף, מפותחת ומבורכת ומלאה בתענוגי העולם. אימפריה שמולכת על כל העולם. מרובה באוכלוסין, בתיהם מתוקנים. תושביה עשירים בכסף וזהב ומקנה לרוב. נמצאים בה עם שלם של עבדים [מיליונים] שמשרתים את האזרחים המצרים המכובדים והמפונקים, בכל מה שחפצים וללא שום הגבלה.

הפגישה בין משה ואהרן לפרעה בארמון המפואר שהיה לו ת' פתחים כנגד ת' כוחות טומאה

הקב"ה שלח את משה רבינו לפרעה שישלח את בני ישראל מארץ מצרים. ויש לדעת כי הכניסה לארמון של פרעה לא היתה דבר פשוט כלל, וניסים גדולים נעשו למשה ואהרן בכניסתם אל פרעה, וכמו שכתוב במדרש (ילקוט שמעוני פרשת שמות רמזים קעה) כי ארבע מאות פתחים היו לפלטין של פרעה כנגד ארבע מאות כוחות טומאה, ועל כל פתח ופתח היו אריות דובים נמרים וחיות רעות, ולא היתה שום בריה יכולה להכנס עד שמאכילים אותם בשר כדי